

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр-кт Берестейський, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної (військової) адміністрації

Про викладання інтегрованого курсу «Захист України» на базі осередків закладів освіти

На лист департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної (військової) адміністрації про викладання інтегрованого курсу «Захист України» на базі осередків закладів освіти та межах компетенції повідомляємо таке.

У 2024 році МОН України, аби повною мірою реалізувати завдання щодо забезпечення якісної початкової загальновійськової підготовки та формування стійкої громадянської ідентичності, розпочало оновлення підходів до викладання навчального предмета «Захист України». У межах зазначеного оновлення було розроблено модельну навчальну програму «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти. Крім того, запропоновано новий підхід до викладання зазначеного предмета та виділено кошти на формування відповідного освітнього простору.

Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» була розроблена відповідно до нового Державного стандарту профільної середньої освіти та погоджена в Міністерстві оборони України (лист від 17.04.2024 № 1/6787-24). Наказом МОН України від 08.08.2024 № 1116 зазначеній модельній навчальній програмі надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Викладання за цією програмою реалізується в межах Інноваційного освітнього проекту на всеукраїнському рівні за темою «Теоретико-методичні засади викладання навчального предмета / інтегрованого курсу «Захист України».

Водночас інформуємо, що лише заклади освіти, які долучилися до Інноваційного освітнього проекту на всеукраїнському рівні за темою «Теоретико-методичні засади викладання навчального предмета/ інтегрованого курсу “Захист України”» (далі - Освітній проект), здійснюють викладання відповідно до модельної навчальної програми «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти.

МОН № 1/8524-25 від 28.04.2025

Підписав: Кузьмичова Надія Юріївна

Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000620F3A00B967D900

Дійсний: з 26.09.2024 0:00:00 по 25.09.2026 23:59:59

Листом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2024 № 1/12484-24 до обласних та Київської міської державних адміністрацій надіслано **алгоритм та рекомендації** щодо створення осередків з викладання навчального предмета «Захист України» (далі – Осередок). Оскільки, реалізація цього Освітнього проєкту в Україні розрахована на 2 роки, відповідно до нього будуть долучаються нові заклади освіти. За результатами реалізації Освітнього проєкту в Україні буде опрацьовано та узагальнено досвід з різних регіонів України, зокрема щодо нормативного забезпечення організації освітнього процесу в Осередках.

У закладах, де розташований осередок, для здобувачів освіти незалежно від навчальної зміни (у разі організації в закладі освіти змінного навчання), повинно бути організовано щонайменше одноразове гаряче харчування відповідно до норм харчування.

Засновник (засновники), керівники закладів освіти, де розташований осередок, створюють умови для забезпечення харчування здобувачів освіти відповідно до Норм харчування та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 305, на безоплатній основі або за рахунок коштів батьків.

Для цього можуть здійснюватися такі заходи:

1. Затвердження засновником (власником) закладу освіти цільової програми організації харчування дітей у закладах освіти територіальної громади, яке здійснюється на підставі Бюджетного кодексу України, законів України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», а також пункту 22 частини першої статті 26 і статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Результатом є рішення сесії органу місцевого самоврядування про затвердження цільової програми організації харчування дітей у закладах освіти громади на визначений період. У межах цієї програми передбачається фінансування і організація харчування пільгових категорій учнів, у тому числі тих, які беруть участь у навчанні в осередку.

2. Встановлення вартості харчування дітей пільгових категорій, які залучені до навчання в осередку, здійснюється засновником (власником) закладу освіти з урахуванням статті 25 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статті 56 Закону України «Про освіту», статей 19 і 20 законів України «Про дошкільну освіту» та «Про повну загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 305 «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» та постанови Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2024 року № 1456 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення харчування учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти». За підсумками ухвалюється рішення виконавчого комітету органу місцевого самоврядування про встановлення вартості харчування окремих категорій дітей за рахунок бюджетних асигнувань, де окремо враховується й контингент учнів осередку.

3. Визначення органом управління освітою особливостей організації роботи в осередку передбачає видання наказу на підставі статті 56 Закону України «Про повну загальну середню освіту». У цьому наказі визначаються ключові аспекти функціонування осередку, зокрема організація харчування та механізми розрахунку потреби у фінансуванні.

4. Збір інформації та підтверджуючих документів про контингент здобувачів освіти, з яких діти залучаються до навчання в осередку, відбувається згідно зі статтею 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту». Керівники закладів освіти надсилають офіційні подання до відділу освіти з проханням організувати безоплатне харчування учнів пільгових категорій, зазначаючи конкретну кількість і підстави. Якщо до осередку приєднуються учні з інших територіальних громад, відповідні звернення надходять від їхніх органів управління освітою. На підставі зібраних даних відділ освіти готує відповідний наказ про безоплатне харчування учнів, у якому відображаються також механізми та умови, за якими може бути надано таке харчування учням із сусідніх громад.

5. Укладення угод між закладами-партнерами про навчання та харчування учнів в осередку провадиться згідно зі статтею 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту». Заклад, де розміщено осередок, та заклади-партнери укладають угоди, у яких передбачаються умови навчання, перебування та харчування учнів. В угодах визначаються порядок і підстави повернення коштів субвенції (якщо залучені учні з інших територіальних громад) і механізми фінансування харчування на умовах трансферту. Кожна зі сторін підписує таку угоду окремо, зазначаючи банківські реквізити та інші фінансові зобов'язання.

6. Розрахунок необхідного обсягу фінансування для харчування проводиться закладом-партнером з урахуванням наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 275 від 18 лютого 2020 року та постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 305 «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» (зі змінами). Складається орієнтовна вартість харчування для пільгових категорій і дітей, що сплачують за харчування самотійно, а також видається наказ керівника закладу-партнера про затвердження обґрунтування відповідних процедур закупівлі.

7. Застосування процедур публічних закупівель відбувається відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі». Бухгалтерська служба або уповноважена особа ініціює та проводить відповідні процедури (тендер або спрощені закупівлі), за результатами яких укладається договір із постачальником товарів чи послуг щодо організації харчування в осередку.

8. Затвердження списку здобувачів освіти, які залучені до навчання в осередку та мають право на безоплатне харчування, а також визначення порядку його організації здійснюється шляхом видання наказу керівника закладу освіти-партнера на підставі статті 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту» та відповідного рішення засновника. У наказі відображаються списки учнів, час і місце надання харчування, порядок обліку та механізм інформування про результати. Такий список може бути частиною наказу про організацію

роботи в осередку або виділений в окремий додаток.

9. Проведення харчування, облік дітей, які його отримали, та оплата послуг здійснюються згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту», Санітарним регламентом для закладів загальної середньої освіти та наказами керівника закладу, де функціонує осередок. Внутрішні накази визначають механізм включення чи виключення учнів зі списків, а також відповідальних осіб за моніторинг якості та регулярності надання харчування. Табелі відвідування їдальні передається до бухгалтерської служби й слугує підставою для оплати. Діти, котрі не мають права на безоплатне харчування, можуть отримувати його за власний кошт на умовах, передбачених у закладі (зокрема через безготівковий розрахунок).

Відповідно до пункту 12 Порядку проведення початкової загальновійськової підготовки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05 грудня 2024 року № 1393, безпосередня організація та проведення заходів з початкової підготовки покладається на заклади освіти.

Керівник закладу освіти несе відповідальність за організацію та стан початкової підготовки, військово-патріотичного виховання, вдосконалення матеріально-технічної бази, створення безпечних умов навчання, подання відповідним районним (міським) територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки списків громадян України, які підлягають взяттю на військовий облік призовників, та складення на них характеристик.

Виконання навчальної програми з навчального предмета «Захист України» і його викладання забезпечується педагогічними працівниками, які входять до штату (штатного розпису) закладу освіти і є відповідальними за проведення заходів з початкової підготовки здобувачів освіти, облік, зберігання, технічний стан та видачу засобів навчання та обладнання, додержання встановлених правил і запобіжних заходів під час організації освітнього процесу.

Для надання допомоги педагогічним працівникам у проведенні навчальних занять за певними модулями навчальної програми з навчального предмета «Захист України» можуть залучатися ветерани війни, представники органів сил безпеки і оборони за погодженням з їх керівниками, представники інститутів громадянського суспільства. На посади педагогічних працівників для забезпечення проведення початкової підготовки призначаються особи, які мають вищу освіту та/або відповідну професійну кваліфікацію, насамперед звільнені з військової служби, ветерани війни або ветерани військової служби.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 09.09.2024 № 1276, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24 вересня 2024 року за № 1432/42777, затверджено зміни до Порядку поділу класів на групи під час вивчення предмета «Захист України».

В умовах воєнного стану в Україні під час вивчення навчального предмету «Захист України» класи з очною та/або дистанційною формою (дистанційні класи) здобуття загальної середньої освіти діляться на групи з 8-15 особами у кожній. Поділ на групи здійснюється без урахування гендерного підходу. Отже,

відповідно вносяться зміни у штатний розпис для оплати праці педагогічних працівників.

Ці зміни дають змогу вчителям більше зосередитися на практичному навчанні в менших групах, а учням – незалежно від статі опанувати базові навички для життя, самозахисту та формування оборонної свідомості.

Водночас інформуємо, що відповідно до частини третьої статті 1032 Бюджетного кодексу України освітня субвенція розподіляється між відповідними бюджетами на основі формули, яка розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері освіти, та затверджується Кабінетом Міністрів України і має враховувати, зокрема, такі параметри:

1) кількість учнів закладів загальної середньої освіти, учнів, які здобувають повну загальну середню освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти державної та комунальної власності, студентів, які здобувають повну загальну середню освіту в закладах фахової передвищої освіти і коледжах державної та комунальної власності, у міській та сільській місцевості, гірських населених пунктах;

2) розрахункову наповнюваність класів;

3) навчальні плани.

Таким чином, фактична кількість ставок педагогічних працівників чи фактичний фонд оплати праці педагогічних працівників не враховуються при розподілі освітньої субвенції між місцевими бюджетами.

Формування обсягів освітньої субвенції для місцевих бюджетів на 2025 рік здійснено відповідно до формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1088 «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами» (зі змінами, далі – Формула).

Зауважимо, що розподіл освітньої субвенції здійснено за єдиними підходами для всіх 1463 місцевих бюджетів України на основі фактичного контингенту учнів та з урахуванням об'єктивних параметрів: щільності учнів та відсотка населення, що проживає у сільській місцевості.

Для обчислення кількості ставок вчителів закладів загальної середньої освіти застосовується показник розрахункової наповнюваності класів – середнього рівня наповнюваності класів закладів загальної середньої освіти відповідної територіальної громади (або середній рівень наповнюваності класів закладів загальної середньої освіти, фінансування яких здійснюється з відповідного обласного бюджету) за умови раціональної організації шкільної мережі.

Слід зазначити, що у випадку якщо фактична (середня) наповнюваність класів є меншою за розрахункову (нормативну) наповнюваність класів чи в разі утримання малокомплектних закладів, різниця в кількості ставок педагогічних працівників має покриватися за рахунок власних доходів місцевого бюджету.

Водночас повідомляємо, починаючи з 2019 року при здійсненні розрахунку обсягу освітньої субвенції застосовується коефіцієнт поділу класів на групи.

Також Міністерство освіти і науки України у бюджетних запитах неодноразово зверталось до Міністерства фінансів України щодо врахування видатків на збільшення коефіцієнту поділу класів на групи, однак, у зв'язку з відсутністю неінфляційних джерел фінансування Міністерством фінансів України при визначенні граничного обсягу видатків за бюджетними програмами Міністерства освіти і науки України не передбачалось збільшення обсягу освітньої субвенції за цим напрямом.

Третій рік поспіль в умовах воєнного стану в Україні фінансування всіх соціальних видатків здійснюється за рахунок коштів міжнародних донорів.

Відшкодування заробітної плати з нарахуваннями педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти здійснює Світовий банк у рамках реалізації проєкту «Підтримка державних видатків для забезпечення спроможностей до стійкого державного управління в Україні» (PEACE/МИР в Україні), а міжнародні аудиторські компанії здійснюють ретельні перевірки на рівні закладів освіти достовірності поданих даних для відшкодування видатків бюджету (освітньої субвенції).

Водночас наголошуємо, що кошти освітньої субвенції є не єдиним джерелом здійснення видатків на загальну середню освіту. Пунктом 2 частини першої статті 89 Бюджетного кодексу України передбачено, що видатки на загальну середню освіту належать до видатків, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад.

Крім того, відповідно до Порядку та умов освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 6 (із змінами) відповідні місцеві ради мають право *додатково понад обсяги субвенції* планувати та здійснювати з місцевих бюджетів оплату поточних та капітальних видатків закладів та установ освіти, що визначені у статті 1032 Бюджетного кодексу України.

Також повідомляємо, що керівник закладу освіти, у межах автономії закладу освіти, у якому буде утворено Осередок, має:

внести зміни до *штатного розпису* щодо збільшення ***штатних одиниць педагогічних (науково-педагогічних) працівників***, які здійснюють викладання навчального предмета «Захист України» (у разі потреби);

визначити відповідальність закладу освіти, у якому створено Осередок, за життя та здоров'я здобувачів освіти інших закладів освіти, які будуть вивчати навчальний предмет «Захист України» на базі Осередку;

визначити відповідальну особу за організацію освітнього процесу в Осередку;

передбачити порядок *оцінювання* здобувачів освіти та *передачу* відповідних результатів навчання до закладу освіти, у якому здобувачі освіти зареєстровані;

розробити спільно із закладами освіти, здобувачі освіти яких будуть охоплені навчанням в Осередках, розклад уроків.

Окрім того зазначаємо, що Міністерством освіти і науки України спільно із закладами післядипломної педагогічної освіти, громадськими організаціями проводиться системна робота щодо якісного удосконалення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які викладають чи викладатимуть навчальний предмет «Захист України» на базі Осередків закладів освіти.

Для обліку відвідування та оцінювання учнів педагогічні працівники, які викладають в Осередку, можуть бути забезпечені доступом до електронних журналів закладів освіти, де здобувають освіту учні та учениці. Адміністрація закладу наказом директора, звідки прибувають учні та учениці на навчання в Осередок, може визначити педагога, працевлаштованого в Осередку, який відповідатиме за ведення обліку відвідування та оцінювання учнів і матиме доступ до електронних журналів.

Альтернативно в Осередку може бути окремий журнал, де вчителі ведуть поточне оцінювання кожного класу. Підсумкові оцінки передають у заклад освіти, де навчаються учні та учениці, на бланку з підписом директора школи, на базі якої створено Осередок.

Заступник Міністра

Надія КУЗЬМИЧОВА